

KISS SÁNDOR – SZŐKE DÁVID

**PÉLDA AZ IGAZAKNAK: JACK COOPER STIMPSON *EXTINCTION* (2019) ÉS SHAUN MONSON *GUARDIANS OF LIFE* (2020) RÖVIDFILMJEI**

**AN EXAMPLE FOR THE RIGHTEOUS: JACK COOPER STIMPSON'S *EXTINCTION* (2019) AND SHAUN MONSON *GUARDIANS OF LIFE* (2020)**

**ÖSSZEFOGLALÓ**

Cikkünk az Extinction Rebellion üzeneteit és médiastratégiáit elemzi Jack Cooper Stimpson *Extinction* (2019) és Shaun Monson *Guardians of Life* (2020) című rövidfilmjein keresztül. Ezek a filmek a médiaaktivizmus egyik formája mellett az Extinction Rebellion klímázadási propagandájaként is szolgálnak. A tanulmány feltárja az *Extinction Rebellion* által hirdetett erőszakmentes nyílt lázadás és a bemutatott destruktív akciók közötti ellentmondásokat, hangsúlyozva a hírességek, Emma Thompson és Joaquin Phoenix szerepvállalásának a környezeti aggodalmakkal kapcsolatos médiafókuszra gyakorolt hatásait. E munka megvizsgálja a filmek narratíváiban rejlő etikai problémákat és ellentmondásokat, és rávilágít az érdekképviselet és a performatív aktivizmus közötti feszültségre a sürgető globális problémák kezelésében.

**Kulcsszavak:** klímaválság, klímavészhelyzet, média, radikalizmus, Extinction Rebellion

**ABSTRACT**

The present article discusses the messaging and media strategies of Extinction Rebellion (XR) through the lens of two short films, Jack Cooper Stimpson's *Extinction* (2019) and Shaun Monson's *Guardians of Life* (2020). Positioned as a form of righteous activism, these films serve as vehicles propagating XR's climate rebellion. This work dissects the incongruences between XR's proclaimed "nonviolent open rebellion" and the disruptive actions depicted, highlighting the influential role of celebrities, notably Emma Thompson and Joaquin Phoenix, in redirecting attention from environmental concerns to their personas. The study navigates through the intricate ethical dilemmas and paradoxes inherent in the narratives of these films, shedding light on the inherent tension between advocacy and performative activism in addressing pressing global challenges.

**Keywords:** Climate crisis, climate emergency, media, radicalism, Extinction Rebellion

„Erőszakmentes, nyílt lázadásban állunk az Egyesült Királyság kormányzatával szemben,” mondja a klímavédelmi aktivista Heeba az Extinction Rebellion nevű radikális környezetvédelmi csoport 2019-es rövidfilmjében az

*Extinction*ben. Percekkel később hozzáteszi: „Úgy gondolom, lényeges tudniuk, hogy nem fogunk megállni. A hidlezárások, az utak lezárása, az épületek elfoglalása. Ezek mind folytatódni fognak, amíg nem látunk érdemi cselekvést az Egyesült Királyság kormányának részéről. Világos?” (Stimpson, 2019). A 2019 áprilisában lezajlott Extinction Rebellion-demonstrációk alatt írt és forgatott film szatirikus felütesekkel és enyhe didakticizmussal fűszerezett ideológiai támaszt nyújt a klímavédők „forradalmi” cselekedetei számára. Az „erőszakmentes nyílt lázadás” mottója hatékonyan palástolja az aktivisták olyan radikálisabb akcióit, mint a művészeti tárgyak rongálása, Van Gogh Napraforgók című festményének bepiszkítása, hidak lezárása vagy éppen önmaguk múzeumépületekhez való ragasztása. Stratégiáikat tekintve az Extinction Rebellion tagjai sokszor olyan eszközökhöz nyúlnak, amelyek a gerillamozgalmakat juttatják a szemlélő eszébe.

Az olyan radikális környezetvédelmi csoportok, mint az Animal Liberation Front, az Earth First! és az Earth Liberation Front az 1960-as évek újbóloldali mozgalmainak leágazásaiként alakultak ki. Ezek a mozgalmak az olyan polgárjogi problémákra adott válaszként értelmezhetőek, mint például az Egyesült Államokban a feketék jogaiért való harc, a melegjogi kérdések, illetve az állatjogi megmozdulások. Bár működési területük eredetileg az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság volt, tevékenységeik hamar globális jelentőségre tettek szert. Harcias és megalkuvást nem tűrő megnyilatkozásaik lépésről lépésre könnyebben átélhető, enyhébb stratégiákká alakultak át, melyek által mind hatékonyabban formálták a közbeszédet és a médiafigyelmet. Meglátásunk szerint Rebellion ezeknek a mozgalmaknak az örököseként az Extinction közbeszédet meghatározó médiaérzékeny stratégiája miatt különös figyelmet érdemel. Az Extinction Rebellion által finanszírozott *Extinction* és Shaun Monson *Guardians of Life*-ja (2020) kiemelkedő példái annak a sikeres médiastratégiának, amellyel a radikális klímaaktivisták minduntalan igyekeznek magukra irányítani a figyelmet. A Koránból (25: 74) vett címmel ezen írás olyan vizsgálatra buzdít, amely azt hivatott eldönteni, hogy ezek és más radikális környezetvédők által szponzorált filmek tekinthetők-e a nézők szempontjából nézve olyan hivatkozási pontoknak, amelyekkel a környezetvédelmi kérdéseket számba vevő etikai elvek fenntarthatóak? Céljuk eléréséhez az Extinction és a Guardians of Life a PETA és hasonló szervezetek módszereit és stratégiáit követik, ideértve az oktatási és képzési anyagok, dokumentumfilmek, utcai performanszok finanszírozását, gyártását és terjesztését. Mindemellett jellemző a hollywoodi hírességekkel való partneri kapcsolatok kiépítése is, amely által az üzeneteik felerősíthetők a nemzetközi médiaterben. Ehhez kapcsolódik az Extinction Rebellion egyik legvitatottabb pillanata 2019-ből, amikor Emma Thompson színésznő Los Angelesből Londonba utazott repülővel, hogy csatlakozzon a tüntetőkhez a meggyilkolt hondurasi öslakos aktivista

után elnevezett *Bertha Cáceres* nevű hajó fedélzetén. Az *Extinction* az eseményt alapvetően békés polgári engedetlenségként hirdette meg, amelynek célja olyan döntések előkészítése, „amelyek a leghatékonyabb módon érik el, hogy az Egyesült Királyság karbonsemlegessé váljék 2025-re” (*Extinction Rebellion*, 2019). Tekintettel a transzkontinentális repülőútjának környezeti hatására, Thompson részvétele komoly visszhangot váltott ki. Ez és más esetek számos kérdést vetnek fel. Hol a határ az erőszakmentes tiltakozások és az *Extinction Rebellion* disruptív akciói között, ha a cél a békés egymás mellett élés az anyatermészettel, meghaladva a kulturális és vallási határokat (Goodall, 2017)? Hogyan birkózhatsz meg az emberiség az egymásnak feszülő érdekellentétekkel, a sürgős globális, környezeti és társadalmi átalakulások közepette? Továbbá gondosan elkészített médiatartalmak a hírességek részvételének intenzív reklámozásával hogyan téríthetik s bizonyos esetben torzíthatják el a közönség klímaüggyel kapcsolatos észleléseit?

Az *Extinction* Naomi Klein *This Changes Everything: Capitalism vs. the Climate* (2014) című könyvéből vett idézettel indít. E könyvében Klein kritikát gyakorol a kapitalista gazdasági rendszer felett, amely a véleménye szerint a profitot és az erőforrások kizsákmányolását helyezi előtérbe, így akadályozva a klímaváltozás elleni küzdelem erőfeszítéseit. „Van valami a klímaváltozásban, ami fenyegetettséggel tölti el az embereket” (Klein, 2014: 38). Az *On Fire: the (Burning) Case for a Green New Deal* (2019) című könyvében Klein egy olyan alulról szerveződő mozgalomként méltatja az *Extinction Rebellion*ot, amely „népi vészhelyzetet” hirdet, visszhangozva a mozgalom állításait, mely szerint az *Extinction Rebellion* nem több mint „a polgári engedetlenség és közvetlen akciók egy hulláma”, London központjának tömeges lezárását pedig figyelemre méltó stratégiai pillanatként jellemzi (21).

Érdekes módon Stimpson filmjében fellelhető néhány véletlenszerű ellentmondás az „erőszakmentes nyílt lázadás” eszméje és a 2019-es események vizuális ábrázolása között, ahol a tüntetők utcafoglalásokban, közlekedési rendezavarásban és a Parlament előtti blokádokban vettek részt. A néző számára a film iránymutatása alapján az *Extinction Rebellion* tagjai a bolygónk megmentőiként tűnnek fel. A Waterloo hídnál, egy „Save Mother Earth!” graffiti mellett láthatunk embereket elsétálni, amely utcai művészetet akár utalásként is felfoghatjuk az anarchista forradalmár Emma Goldman folyóiratára és Gaiára, a görög istenségre, az Életet adó és gondozó természet megtestesítőjére. A forradalmár Heeba – akinek a neve arabról (هبة) „Istentől való ajándék”-ként fordítható, amely szó egyúttal rokonítható az „alwahab” (الْوَهَاب) „bőséghez” kifejezéssel – Lord Granthez szólva felelősségvállalást és a klímavészhelyzet kihirdetését követeli. Célja hogy „a szén-dioxid-kibocsátást a következő öt-tíz évben nullára csökkentsük, ígérve, hogy ezt a terhet nem a szegények vagy történelmileg elnyomottak vállára helyezzük” (Stimpson). Heeba filmben

elhangozó kérése kétségtelenül nagyratörő, mivel egy viszonylag rövid időintervallum alatt a társadalmi és gazdasági élet teljes átszervezését követeli. Az Európai Unió saját kezdeményezése, a sokat kritizált European Green Deal karbonsemlegességet célzó mérőföldkőként 2050-et teszi meg, és nem szól a társadalmi hatásokról, azokat ugyanis a szubszidiaritás elve szerint a tagállamokra bízta (European Commission, 2023). Ez a felhívás megmutatja a közvetlen összefüggést a klímapolitikák és azok interszekcionális hatásai között, melynek értelmében egy klímaválság kivétel nélkül érinti a faj, nem, szocioökonómiai státusz szerint kategorizálható marginalizált csoportokat. Emma Thompson külön hangsúlyozza az Extinction Rebellion demonstrációinak polgárjogi dimenzióit, amikor kijelenti: *„Minden azon múlik mit teszünk most. Egy válságban meg kell győzni az embereket, hogy azonnali, pozitív cselekvéseket tegyenek. A szüfraszettek ezt tanították nekünk. Aktívnak kell lennünk az engedtlenségben”* (Extinction Rebellion, 2020). Thompson filmbeli karaktere elutasítja a társadalmi mozgalmakon belüli fehér, felső-középosztálybeli elfogultságot amikor kijelenti: *„Már negyven éve tűröm ezt a ki\*\*\*\*t patriarchális ló\*\*\*\*rt! Ezért kiabálok”* (Stimpson, 2019). Mindezek ellenére érdemes eltűnődni azon, hogy szükségszerű és célszerű-e a klímavészhelyzet és a környezeti kérdések ügyét más politikai problémákhoz kötni, hiszen ezek különösen megosztóak lehetnek, különösképp ha a nyugati felső középosztály megmentő narratívájából származnak, amelyek mindig privilegizált, hatalmi pozícióból érkeznek (Nugent, 2020).

Ezek a kérdések különösen relevánsak a *Guardians of Life* (2020) esetében. A Joaquin Phoenix főszereplésével készült rövidfilm egy tervezett tizenkét részes sorozat első része, melynek célja feldolgozni az „emberiség számára leg-sürgetőbb ügyeket, mivel mind a tudományok, mind a politikai élet, mind népesség szerint egy olyan évtized felé tartunk, amely fordulópontot fog jelenteni a bolygón lévő élet szempontjából nézve” (Monson, 2020). Bizonyára nem véletlen, hogy a *Guardians of Life* három nappal azután került bemutatásra, hogy Phoenix átvette az Oscar-díját a *Joker* (2019) című filmért, a színpadon könyvek között tartott köszönőbeszédében szólt a harcról az ellen, hogy „egy nemzet, egy nép, egy rassz, egy nem vagy egy faj jogot formálhasson arra, hogy következmények nélkül kihasználja a másikat”, valamint hogy „nagyon eltávolodtunk a természeti világtól, és sokunk bűne, hogy egy egocentrikus világszemléletet alakítottunk ki – a hitet, hogy mi vagyunk az Univerzum közepe” (Oscars, 2020). A természet bajnokának képében tetszelegve Phoenix könnyet hullatott a mesterségesen megtermékenyített tehenekért is, amelyektől rögtön a születésük után elrabolják a gyermekeiket, hogy az anyatejüket, amit utódaiknak szántak, a kávénkba vagy a reggeli müzlinkbe önthessük (Oscars, 2020). Bár kétségtelenül igaz, hogy az intenzív tejgazdaság a profitot messze az állatjóléti szempontok elé helyezi, az ilyen és ehhez hasonló kijelentések

lehetetlenné teszik egy értelmes alternatíva kidolgozásának lehetőségét, mivel az etikus, állatjóléti szempontokat figyelembe vevő gyakorlatokat összemossa a nagyüzemi intenzív tejtermeléssel (Levitt, 2019). Phoenix a *Guardians of Life* készítése kapcsán az Extinction Rebellionnel készített interjúban megismétli e felhívását, hangsúlyozva a klímakrízis, valamint a tej- és húsipar, továbbá az erdőirtások negatív hatásait, s arra szólítva fel, hogy „személyes felelősségünk életünkön változtatni, és most kell cselekednünk” (Extinction Rebellion, 2020). Figyelemre méltó, hogy 2020. február 21-én, 14 nappal a megindító Oscar-díj-beszéde után Phoenix azzal került a hírekbe, hogy megmentett egy borjút és annak anyját egy vágóhídról, ügyesen kihasználva a körülötte lévő médiafelhajtást a *Vanity Fair*től a *CNN*-ig. Mindemellett eléggé meghökkentő, hogy a diskurzus mennyire kevésbé a borjú és anyja ügyére vagy a természetünk kizsákmányolására összpontosít, és mennyire inkább Phoenixre irányítja a figyelmet mint a bolygónk megmentőjére, kérdésessé téve a narratíva összhangját Phoenix környezetvédelmi aktivizmusával kapcsolatban.

A *Guardians of Life*-ban Phoenix egy sürgősségi osztályon dolgozó orvos szerepét ölti magára, olyan hírességek társaságában, mint Rosario Dawson, Matthew Modine, Q'orianka Kilcher, Oona Chaplin, Adria Arjona és Albert Hammond Jr., akik sietve hoznak be egy tűzvészben megsérült beteget. Az idő múltával a remény egyre csökken, az orvosok hiába igyekeznek defibrillátorokkal újraindítani a beteg szívét. Miután minden remény elveszett, a Modine által alakított főorvos megállapítja a halál beálltának idejét, és mindenki elkezd elhagyni a műtőt. Hirtelen Kilcher felemelkedik, és addig folytatja az újraélesztést, míg az EKG sípoló jelzése diadalmasan újra nem indul. „Földanya” a nézők elé tárul, először a lángoló Dél-Amerikát mutatva, majd a bolygó forgásával a tűz sújtotta Ausztrália válik láthatóvá, ezek a képek nem csupán kontrasztban állnak a sikeres beavatkozással, de vizuális történetmesélésüket tekintve meglehetősen didaktikus módon teszik ezt.

Kétségtelen, hogy a film az egyik leghatékonyabb művészeti eszköz arra, hogy mélyreható változást érzünk el a világunkban. Bár az *Extinction* és a *Guardians of Life* erőszakmentes nyílt lázadást hirdet, valamint a természetes világ védelmének érdekében azonnali fellépést szorgalmaz, az eszmék és a közbeszédet formálni igyekvő rendbontó taktikák éles ellentmondásban állnak egymással. A környezetvédelmi ügyek mellett való elköteleződésük ellenére az olyan hírességek, mint Emma Thompson vagy Joaquin Phoenix bevonása elfordítja a figyelmet a céloktól, és a hangsúlyt a hírességek részvételére helyezi. Ezáltal ezek a filmek pusztán fényes külsőségekként jelennek meg, és hatékonyan palástolják az Extinction Rebellion aktivistáinak radikális eszmiségét egy inkluzív, médiabarát felszín alatt.

## FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

- European Comission (2023): 2050 *Long-term Strategy*. European Comission. [https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2050-long-term-strategy\\_en#eu-strategy](https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2050-long-term-strategy_en#eu-strategy) (Utolsó elérés: 2024. január 8.)
- Extinction Rebellion (2019). “*Today, I am, London: International Rebellion begins.*” Extinction Rebellion, 2019. április 15. <https://extinctionrebellion.uk/2019/04/15/today-i-am-london-international-rebellion-begins%ef%bb%bf/> (Utolsó elérés: 2023. december 09.)
- Extinction Rebellion (2020): *Emma Thompson stars in new short film about Extinction Rebellion, released online on 1st May*. Extinction Rebellion, 2020. április 29. <https://extinctionrebellion.uk/2020/04/29/emma-thompson-stars-in-new-short-film-about-extinction-rebellion-released-online-on-1st-may/> (Utolsó elérés: 2023. december 09.)
- Extinction Rebellion (2020): *Joaquin Phoenix Makes Film with Extinction Rebellion & Amazon Watch*. Extinction Rebellion, 2020. február 06. <https://rebellion.global/press/2020/02/06/joaquin-phoenix-xr/> (Utolsó elérés: 2023. december 09.)
- Goodall, Jane “*Mother Earth.*” *Inspiration Journey*. 2017. április 22. <https://www.youtube.com/watch?v=48mxaQtUdU> (Utolsó elérés: 2023. december 09.)
- Klein, Naomi (2014): *This Changes Everything: Capitalism vs. the Climate*. Simon & Schuster. New York–London–Toronto–Sydney–New Delhi. 38.
- Klein, Naomi (2019): *On Fire: the (Burning) Case for a Green New Deal*. Simon & Schuster. New York–London–Toronto–Sydney–New Delhi. 21.
- Levitt, Tom (2019): *Rise of Ethical Milk: „Mums Ask When Cows and Their Calves Are Separated.”* The Guardian, 2019. június 29. <https://www.theguardian.com/environment/2019/jun/29/mums-ask-when-cows-and-their-calves-separated-rise-ethical-milk-vegan> (Utolsó elérés: 2023. december 09.)
- Nugent, Ciara (2020): *A Revolution's Evolution: Inside Extinction Rebellion's Attempt to Reform Its Climate Activism*. Time, 2020. július 9. <https://time.com/5864702/extinction-rebellion-climate-activism/> (Utolsó elérés: 2023. december 09.)
- Oscars (2020): *Joaquin Phoenix wins Best Actor: 92nd Oscars (2020)*. Oscars, 2020. március 11. [https://www.youtube.com/watch?v=qiiWdTz\\_MNc](https://www.youtube.com/watch?v=qiiWdTz_MNc) (Utolsó elérés: 2023. december 09.)
- Stimpson, Jack Cooper (2019): *Extinction* (Extinction Rebellion). <https://www.youtube.com/watch?v=pD24LntwRow&t=38s> (Utolsó elérés: 2023. december 09.)

## SZERZŐI ADATOK

Kiss Sándor tanársegéd  
Nyíregyházi Egyetem  
Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet  
Debreceni Egyetem (doktorjelölt)  
[kiss.sandor@nye.hu](mailto:kiss.sandor@nye.hu)

Dr. Szőke Dávid Sándor adjunktus  
Nyíregyházi Egyetem  
Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet  
[szoke.david@nye.hu](mailto:szoke.david@nye.hu)